

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2023-324

2.5.2023

Storebrand Forsikring AS

Bygning - innbo (kombinert)

Brann – utleie – risikoendring eller brudd på opplysningsplikten – fal. §§ 4-1, 4-2, 4-7, 4-12 og 4-14.

Sikrede tegnet forsikring på sin bolig 4.9.17. Boligen var på dette tidspunkt bebodd av sikrede. Boligen ble totalskadet i en brann 18.1.22 og var utleid på branntidspunktet. Foretaket besluttet først å avkorte erstatningen med 40 % under henvisning til at risikoen var endret, jf. fal. § 4-7, ettersom sikrede ikke hadde varslet foretaket om at boligen var utleid. Sikrede bekreftet i klagen til Finansklagenemnda at boligen hadde vært utleid siden 2019. Foretaket sendte deretter sikrede et nytt brev om avkortning begrunnet i fal. § 4-2, jf. § 4-1. Foretaket anførte i den forbindelse at dersom boligen hadde vært utleid siden 2019, var det først ved klagen til Finansklagenemnda foretaket fikk tilstrekkelige opplysninger om dette. Foretaket fastholdt videre at det var grunnlag for avkortning etter fal. § 4-7 ettersom risikoendringen fant sted etter førstegangstegning. Sikrede anførte at korrekt hjemmel for avkortningen var fal. § 4-2, jf. § 4-1, men at foretaket hadde reklamert for sent, jf. fal. § 4-14. Sikrede anførte videre at det ikke var årsakssammenheng mellom risikoendringen og forsikringstilfellet, og at avkortningen uansett måtte reduseres. Nemnda kom til at foretaket ikke kunne påberope avkortning som følge av risikoendring, men at sikrede var mer enn lite å legge til last for brudd på den selvstendige opplysningsplikten ved fornyelsen. Nemnda kom videre til at avslaget knyttet til brudd på opplysningsplikten var rettidig, men at avkortningen måtte reduseres til 15 %.

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om erstatning for brannskade og spørsmålet om foretaket kan avkorte erstatningen med 40 % under henvisning til endring av risikoen, jf. fal. § 4-7 eller brudd på opplysningsplikten ved fornyelsen, jf. fal. § 4-2, jf. § 4-1, herunder om foretaket har reklamert i tide, jf. fal. § 4-14.

Sikrede tegnet forsikring på sin bolig 4.9.17. Boligen var på dette tidspunkt bebodd av sikrede.

For forsikringsperioden 1.7.22 til 1.7.22 er det inntatt blant annet følgende forutsetning i sikredes forsikringsbevis:

- Boligen er fast bebodd av forsikringstaker. Inntil 50% av boligen kan leies ut til private formål, uten avtale med selskapet. Utleieforsikring gjelder ikke.

...

B.8.2.3. Følger ved overtredelse av sikkerhetstiltak nevnt i forsikringsbeviset

- Følger av å ikke gi melding om flytting til ny bopel.
- Spesielle betingelser knyttet til boliger med utleievirksomhet

...

Sikredes forsikring har følgende klausul i pkt. B.8.2.2:

Dersom risikoen endres, og opplysningene som ble lagt til grunn for premieberegningen ikke lengre er riktige, kan Storebrands ansvar ved en skade reduseres helt eller delvis. Sikkerhetstiltak nevnt i forsikringsbeviset skal være gjennomført og holdt ved like. Dersom det har skjedd en endring som betinger høyere premie, kan erstatningen bli forholdsmessig satt ned (jf. FAL par. 4-7)

Vilkårene pkt. B.8.2.2.1 fastslår:

Spesielle betingelser knyttet til boliger med utleievirksomhet. Selskapets erstatningsansvar kan nedsettes eller falle bort dersom hele boligen leies ut uten at det fremgår av forsikringsbeviset at dette er avtalt med Selskapet.

Boligen ble totalskadet i brann 18.1.22. Foretaket innhentet en brann- og undersøkelsesrapport fra T., som konkluderte med følgende:

Undersøkelsene taler med stor sikkerhet for at brannen har ett arnested på en utvendig terrasse ved en utgangsdør (verandadør) fra stuen.

Arnestedet er med stor sikkerhet på terrassen nær ved verandadøren.

Undersøkelsene taler sterkt for at brannårsaken er bar ild i en eller annen form. Brannskadebildet og tekniske spor, både inne og ute, taler med stor sikkerhet for at en årsak knyttet til elektrisk installasjon, kan utelukkes.

Annet: På terrassen ved det sentrale området, er det påvist en rest av et hvitt bærenett og 2 stk. kartonger for vin. Mot et hjørne av terrassen var det en stabel med fossilt brensel. I stua var det en ovn for fyring med fossilt brensel. Årsakssammenhengen kan være forenlig med utplassering av varm aske på terrassen.

Hypoteser om mulige brannårsaker etter retningslinjer i Nordisk Brannmanual er vurdert.

Boligen var utleid på branntidspunktet. Partene er enige om at sikrede ikke hadde opplyst om dette til foretaket. Foretaket stilte 12.3.22 blant annet følgende spørsmål til sikrede:

I løpet av tiden du har eid huset - når har huset vært utleid helt/delvis og når har du sist bodd i huset selv?

Sikrede svarte 16.3.22:

-Jeg har hele tiden bodd der fast selv, med unntak av enkelte perioder, hvor huset har vært utleid utover 6 mnd.

Foretaket besluttet 25.3.22 å avkorte erstatningen med 40 % under henvisning til at risikoen var endret, jf. fal. § 4-7. Foretaket viste til at det hadde stilt sikrede spørsmål om hvor lenge huset hadde vært utleid, uten at sikrede hadde svart på dette. Foretaket la til grunn at huset hadde vært utleid siden september 2019, på bakgrunn av en annonse det hadde funnet på finn.no.

Sikrede klaget til Finansklagenemnda 23.9.22. I klagen bekreftet sikrede at boligen hadde vært utleid siden 2019. Foretaket sendte et nytt avslag 31.10.22 hvor foretaket påberopte brudd på opplysningsplikten ved fornyelse, jf. fal. § 4-2, jf. § 4-1.

Foretaket innhentet deretter leiekontrakt inngått 2.6.21 og anførte at det først var på dette tidspunkt at boligen måtte anses som utleid i strid med risikoendringsreglene i forsikringsavtalen. Leieforholdet ble imidlertid inngått i samme forsikringsperiode som brannen, slik at korrekt hjemmel for avkortningen var fal. § 4-7.

Sikrede var uenig og fremla kontoutskrift som viste at han hadde mottatt leieinntekter henholdsvis 10.9.19 og 12.7.21, samt en utskrift fra folkeregisteret som viste registrert adresse for leietakeren.

Sikrede avviser at foretaket har rett til å avkorte erstatningen.

Boligen var utleid da forsikringsavtalen ble fornyet. Korrekt grunnlag for en eventuell avkortning er brudd på opplysningsplikten ved fornyelse av forsikringsavtalen, jf. FinKN 2021-622. Dette har ikke foretaket påberopt og har dermed tapt innsigelsen.

Det er uansett ikke årsakssammenheng mellom brannen og utleieforholdet, og foretaket har dermed ikke anledning til å avkorte erstatningen, jf. fal. § 4-7 annet ledd, jf. FSN 2871.

Avkortningen er i alle tilfeller for høy, og foretaket har ikke foretatt en vurdering av fal. § 4-12. Sikrede er student uten særlig inntekt og har i tillegg ca. kr 3,2 millioner i lån. Foretaket har ikke dokumentert at tilleggspremien ville utgjort 40 % dersom det hadde fått korrekte opplysninger om utleieforholdet.

Forsikringsforetaket anfører at det har rett til å avkorte erstatningen på grunn av risikoendring, jf. fal. § 4-7.

Foretaket er ikke enig med nemndas vurderinger i FinKN 2021-622 og 2022-771. Det kan ikke utledes av verken ordlyden, forarbeider eller juridisk litteratur at fal. § 4-7 ikke kan anvendes på et forhold som også omfattes av § 4-2, jf. § 4-1. Det vises i den forbindelse til FinKN 2013-385 hvor nemnda aksepterte en avkortning på 100 % begrunnet i fal. § 4-6, selv om risikoendringen hadde skjedd flere år tidligere.

Det var uansett først ved klagen til Finansklagenemnda at foretaket fikk bekreftet at boligen var utleid fra 2019, og avslaget av 31.10.22 begrunnet i fal. § 4-2, jf. § 4-1, er gitt "uten ugrunnet opphold", jf. fal. § 4-14.

Avkortningen er forholdsmessig etter fal. § 4-7. Dekningen på utleieforsikringen har en vesentlig høyere pris grunnet en høyere risiko. Foretaket er enig i at det kan være grunnlag for å vurdere avkortningens størrelse etter fal. § 4-12 og ber Finansklagenemnda ta stilling til en eventuell reduksjon i avkortningen.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket kan avkorte erstatningen med 40 % under henvisning til endring av risikoen, jf. fal. § 4-7, evt. pga. brudd opplysningsplikten ved fornyelsen, jf. fal. § 4-2, jf. § 4-1, herunder om foretaket har reklamert i tide, jf. fal. § 4-14.

Sikredes forsikring har følgende klausul:

Spesielle betingelser knyttet til boliger med utleievirksomhet. Selskapets erstatningsansvar kan nedsettes eller falle bort dersom hele boligen leies ut uten at det fremgår av forsikringsbeviset at dette er avtalt med Selskapet.

Foretaket besluttet 25.3.22 å avkorte erstatningen forholdsmessig med 40 % begrunnet i risikoendring, jf. fal. § 4-7, fordi boligen var utleid på skadetidspunktet.

Partene er enige om at boligen har vært utleid siden 2019, og at sikrede ikke har varslet foretaket om dette. Forsikringsperioden er fra 1.7.21 til 1.7.22. Brannen skjedde 18.1.22, og dermed etter at den aktuelle forsikringsperioden hadde startet.

Ut fra dette var boligen utleid da forsikringsavtalen ble fornyet. Fal. § 4-7 sier:

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at dets ansvar for forsikringstilfelle skal bli forholdsmessig satt ned dersom premieberegningen uttrykkelig er gjort avhengig av hvordan forsikringsgjensstanden blir brukt, at det er gjennomført visse sikkerhetstiltak e l, og det er skjedd en endring som betinger høyere premie

Bestemmelsen gjelder en "endring" av risikoen i forhold til premieberegningen.

Premieberegningen foretas før avtalen inngås, slik at de endringene det tales om må være endringer som skjer etter at avtalen er inngått. De risikofaktorer som forelå ved avtaleinngåelsen må kartlegges av foretaket etter reglene i fal. § 4-1, jf. også FinKN 2021-622 og 2022-771.

Foretaket viser til at reglene om risikoendringer er generelle og må gjelde alle endringer etter at forsikringen ble inngått første gang, dvs. at det må kunne påberope seg alle endringer i risikoen

etter førstegangstegning etter fal. § 4-7. Nemnda er ikke enig i en slik vurdering. En forsikringsavtale inngås for ett år ad gangen, og premien beregnes for hver avtaleperiode. En fornyelse av avtalen er derfor også en inngåelse av avtalen, og det er helt klart at reglene om opplysningsplikt i § 4-1 også gjelder ved fornyelsen av avtalen, jf. bl.a. LG-2014-39291. Endringer i risikoen må derfor sees i forhold til de omstendigheter som forelå ved avtaleinngåelsen.

Utgangspunktet er at foretaket etter fal. § 4-1 første ledd første punktum må spørre om de faktorer det ønsker å ta hensyn til ved avtaleinngåelsen. Slike spørsmål er ikke fremlagt. I tillegg har sikrede en selvstendig opplysningsplikt "om særlige forhold som han eller hun må forstå er av vesentlig betydning for foretakets vurdering av risikoen". jf. fal. § 4-1 første ledd tredje punktum. Når forsikringsbeviset sier at "Boligen er fast bebodd" og utleie etter vilkårene skal meldes til foretaket, mener nemnda utleie må regnes som et "særlig forhold" under denne forsikringen, og at sikrede måtte forstå at utleie hadde vesentlig betydning for foretakets risikovurdering. Foretaket kan i så fall avkorte etter fal. § 4-2 såfremt sikrede var mer enn lite å laste. Når sikrede må forstå at forholdet har vesentlig betydning for foretakets risikovurdering, må han regnes som mer enn lite å laste.

Spørsmålet blir så om avslaget tilfredsstillende bestemmelsen i fal. § 4-14. Avslaget gitt 25.3.22 inneholder ingen henvisning til fal. §§ 4-1 eller 4-2, og kvalifiserer derfor ikke for reklamasjon i forhold til disse reglene.

Foretaket sendte 31.10.22 avslag med avkortning etter fal. § 4-1 og § 4-2. Spørsmålet blir da om dette er "uten ugrunnet opphold" etter fal. § 4-14. Fristen starter å løpe når foretaket får "kvalifisert mistanke" til en fritaksgrunn, jf. Rt. 2013 s. 1235.

Foretaket har forklart at deres opprinnelige avslag bygget på at det tidligere ikke hadde informasjon om at sikrede brøt opplysningsplikten ved avtaleinngåelsen. På forespørsel fra foretaket 12.3.22 om huset hadde vært leiet ut i sikredes eiertid svarte sikrede 16.3.22:

Jeg har hele tiden bodd der fast selv, med unntak av enkelte perioder, hvor huset har vært utleid utover 6 mnd.

Dette gir inntrykk av at sikrede bodde i boligen "fast selv", og gir ingen indikasjon på at boligen var utleid fast siden 2019.

Det følger av det opprinnelige avkortningsbrevet at foretaket på dette tidspunktet hadde en leiekontrakt for perioden fra 1.8.21, som er en måned etter at den siste forsikringsavtalen begynte å løpe. Videre heter det at "Du har ikke ønsket å svare utreder på hvor lenge huset har vært utleid", men foretaket la til grunn at dette var "trolig fra september 2019 basert på annonse som er lagt ut på FINN.no".

Foretaket har altså forsøkt å få opplysninger om leieforholdet, men sikrede har ikke villet gi informasjon om dette. Tvert om har sikrede gitt inntrykk av at han bodde fast i boligen. Med denne informasjonen var det rimelig at foretaket la til grunn at det dreide seg om en risikoendring og ikke gale opplysninger. Nemnda kan derfor ikke se at kunnskap om annonsen er tilstrekkelig til å gi foretaket kvalifisert mistanke om at det dreide seg om brudd på opplysningsplikten når både leiekontrakten og sikredes opplysninger tilsa noe annet.

Avkortning kan da finne sted under hensyn til hvilken betydning feilen har hatt for foretakets vurdering av risikoen, til skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers, jf. fal. § 4-2 tredje ledd. Foretaket anfører at tilleggspremien for utleieforsikring ville utgjøre 39 %. Nemnda bemerker for ordens skyld at forholdet mellom betalt og "korrekt" årspremie ifølge foretakets dokumentasjon er 72 % (hhv. Kr 7 848 og kr 10 908) og en "forholdsmessig" avkortning da uansett maksimalt kunnet vært 28 %. Samtidig strekker utleieforholdet seg over tre fornyelser hvor sikrede skulle

hatt dette premietillegget.

Sikrede er klart mer enn lite å laste, men det er ikke grunnlag for å si at han bevisst ga gale opplysninger, jf. HR-2021-2102A, som resulterte i 100 % avkortning, men her var det flere forhold som trakk i samme retning. Foretaket anfører at det er årsakssammenheng mellom uteleieforholdet og brannen fordi leietaker plasserte en pose med aske på terrassen, men en slik handling kunne like gjerne vært foretatt av sikrede. Selv om leietakerens adferd er en nødvendig betingelse for brannen, mener derfor nemnda det ikke er rettslig relevant årsakssammenheng mellom utleieforholdet og brannen. Sikrede er student uten særlig inntekt, og det følger av fal. § 4-12 at det ved forsikring av bolig, innbo og andre gjenstander som nevnt i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 2-3 første ledd bokstavene a og b tas hensyn til hvilken virkning en avkortning vil få for sikrede. Det dreier seg her om sikredes bolig, og nemndspraksis har i utgangspunktet vært forsiktig når det gjelder avkortning ved brann i bolig, som har ligget på 10–15 %. Avkortningsbeløpet utgjør enten kr 760 000 eller kr 1 163 500 avhengig av om boligen gjenoppføres og er et betydelig beløp. Nemnda legger betydelig vekt på forholdet til fal. § 4-12, og at avkortning i brannskadesaker normalt er beskjedne, og mener avkortningen i dette tilfellet må reduseres til 15 %.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Sikrede gis delvis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Trine Vøien (bransjerepresentant) og Alexander Venås (forbrukerrepresentant).